

Tey hava veitt lív til listarbrandin

Listin ofta havt trupul kor í einum samfelag, har bardagin fyri bókstavigu búkfylluni fór við at kalla allari tíðini. Tey sum hóast tað hava veitt lív til listarbrandin í Fuglafirði eiga stóra tøkk uppiborna, skrivar Petur Martin Petersen millum annað í hesum hugleiðingunum

Góðu áhoyrarar!

Eftir at hava lisið frálíka lýsingina hjá Frits í 30-ára minnisráðni, har hann tengir at og ímyndar sær listina í bygðini við skapana, soleiðis sum hon verður søgd at vera í sjálvari Halgubók, kann eg ikki rættiliga lata vera við at vísa enn meira eyðmykt fyri teimum, sum í bygð okkara hava sýnt dirvi og hegni til - ein stóran part av hesi öldini - at bróta brutur úr nýggjum og tora at leggja fram tað, hendur megnuðu at skapa av sovornum, sum hugur teirra fleyt yvir við, til fólk at meta um, hóast ongin vinningur mangan kundi vera í vænti uttan onkur glósan um heldur at gera okkurt til nýttu. Tí hugburðurin hjá vanabundna manninum var nú einaferð hann, at alt virksema, sum ikki gav mat á borðið, var misnýtsla av gávum Skaparans.

Hví skuldu vit uppfínna seiðatræið einaferð afturat, tá ið tað longu í öldir hevði hingið undir takskegginum. Hví broyta tað algongda, tá ið tað framman undan tænti sínum endamáli til lítar. Nei, gótan hjá einum einstaka var nú einaferð lættast at ganga, tá ið ein fylgdi í fótafetum teirra, sum gingu hana undan úr vøggju í grøv í takklæti til hansasa, sum við hugflogi sínum á skapanardegnum valdi at gera alt av nýggjum.

Nevniliga

Burtur úr frumevnum at telvina ein heim, sum skuldi vera so fullkomin, at friður og eydnusemi valdaðu millum allar tær verur, sum skuldu búleikast har. Öll kenna vit frá skriftini, hvat ið síðani hendi, tá ið kvinnan kom upp í leikin og legði eftir veikasta punktinum hjá manninum.

- matarlystinum - og tey vóru ríkin út úr ald- ingarðinum, har bardagin um búkfyllni bæði so ella so gjordist tað týðningarmesta. Ja, munnu ikki flestu ósemj- ur millum menniskju í dag vera tengdur at hesum um búkfyllina. Heilar tíðir eru farnar í kriggjum um hetta, so langt søgan veit um at siga.

Tí kann tað tykjast eitt sindur lögdi, tá ið menn í heilum undir jordi í nýggjari tíð komu frá á fleiri túsund ára gamlar tekningar, ja, við hvørt heilar málningar av dýrum menniskjum, sum vóru avmyndaði í ymsum høpum úr teirra dagliga gerandisdegi. Og við eitt eru vit greið yvir, at um allan heim, har tíðarönnin ikki hevur gnagað ov harðliga, koma vit fram á tekin um, at vit saman við bardaganum um dagligu mettna í

skiftum og við hvørt í heilum ongantíð heilt hava gloymt tráðanina eftir tí gudborna, - og fóru at tráa eftir hesum:

Burtur úr frumevnum at skapa ein nýggjan heim, sum kanska ikki í stórleika og fjølbroytni var líka gleisligur, sum hann, vit vóru ríkin út úr, men sum í smálutum sínum vælt kundi toga okkum burtur úr einum mangan gráum gerandisdegi upp í tær hæddir, har listarmaðurin hevði síni beittir og onkuntíð setti okkum eina himnagrind á gloop.

Ja, kær áhoyrarar!

- Tit, sum enn lurtu og ikki longu hava troknað tykkum inn gjøgnum portnið til ta himnagrindina, sum listarfólk okkara í hesum dögum ikki bert hava latið upp á gloop, men hava sett vip- opna fyri at bjóða okkum deyðiliga inn í dýrd teirra, har gleðin um at finna upp á seiðatræið av nýggjum lýsir okkum á møti úr hvør- um króki í bygð okkara. Og ikki er tað hessini, sum er komið upp á træið av fongi, sum listarfólk okkara hava drigið á miðum og grunnum teirra, har bert tey fáu kenna tíni.

Frá listarligum avrikum hjá mannaættini í ártúsindir ymsastandi kring heimin, sum fornfróðingar hava funnið og avdúkað fyri okkum, kunnu vit leita heim á klettur okkara, sum siggja so kargir út í frástøðu hjá summum, sum bert hyggja við búkfylluhugsum, men sum er ein so ríkur heimur hjá øðrum, ið duga at geva korgu náttúru okkara og umhvørvi gætur upp á ein sovornum máta, at tey úr teimum duga at taka til sín tað fòðslu, sum bert finst á teimum beitim og feitelend- um, sum listarfólkini hava leitað sær niðan til upp gjøgnum brattar stíggjar og orandi upsr.

Hvat hava fyrstu listarfólk okkara hugsað?

- tá ið tey tóku pensil í hond og smoykin funnu sær ein loynikrók, har tey í duldom kundu dyrka síni sinnsligu frábrigdi.

Sjálvur átti eg ein morbróð- ir, sum var øðrvísi enn flestu onnur í heimbygð síni. Hann hevði - uttan at kunna siga hví - hesa tráanina í sær, sum við hvørt kann gera lívið trupul bæði hjá einum sjálvum og hjá um- hvørvinum. Hann dugdi ikki at ganga tær gomlu gøt- urnar, men valdi at leggja sær gøtur av nýggjum.

Røttu mennir í heim- bygðini hildu ikki nógv um

hann, tí at hann ongantíð fann seg til rættis í strævna arbeiðinum í bói og haga ella á báti. Nei, drongurin sat heima og las bókur og sat enntá eftir í skúlanum, tí at hann í lesibókina tekn- aði myndir av lærara sínum, sum líktust so væl, at tað var átaluvur. At hann hevði sett asnaoyru á læraran, tí at hann helt hann hoyra og gáa ov væl eftir teim frá- brigdom, sum ikki áttu at vera í skúlastovni, hjálpti heldur ikki til at minka um revsingina. At drongurin longu her vísti listarligt hegni og tulkangreivir av tí, hann upplivdi, dugdi um- hvørvið tað ikki at skilja.

Heima gekk fæðirinn og kendi seg at hava øyðnu við einasta soni í seinnu giftu síni. Tí í fyrru giftuni átti hann ikki minni enn trýggjar synir, sum allir náddu at sýna, at teir vóru rættir menn. Allir blivu teir raskir fiskimenn, sum dugdu og megnuðu alt hetta, sum til skuldi fyri at kunna breiðføða seg í síni.

Vanahugsan

hefur allar tíðir verið týdn- ingarmikil fyri at kunna varðveita eitt stóðugt sam- felag, sum skuldi bera til í einum umhvørvi, ið ikki oyðslaði við gávumildni. Men vanahugsan hevur eisini mangan verið ein klepp- ur hjá teimum, sum hava viljað okkurt nýtt. Tí hevur listin ofta haft trupul kor í einum samfelagi, har bar- dagin fyri tí bókstavigu búkfylluni fór við at kalla allari tíðini. Har spæl og dagdølja bert loyvdast í smáum blunkum.

Hesin ungi drongur valdi loksins at taka stóra stigið

Í 1935 - 17 ára gamal - valdi hann at stinga í pjokan og leita út í stóru verð eftir svarunum upp á mongu ósvaraðu spurningar sínum.

Mong ár seinni

- eftir bæði tær og sigrar í útleid sini - kom hann á Kunstakademiið í Key- pmannahavn, har hann legði endaliga stóðid til listar- mannatilveru sína.

Tá ið hann í 1946 kom aftur, valdi hann at stóða heima í eitt ár.

Pápin,

sum hevði verið so ivasam- ur um sonin, var errin og glaður, ikki tí at sonurin hevði nomið sær hægstu listarligu útbúgving. Nei, nú var hann errin um, at son- urin hevði klárað at hildið seg á lívi óll hesi ár, ið út- legdin hevði vart. Tað vóru kanska álíka velt knotur í honum.

Hetta árið, var hesin ungi

maður mangan í Fuglafirði og vitjaði í barnaheimi mín- um, har hann málaði hús bæði uttan og innan. Inn í millum kundi hann eisini mála onkran málning.

Hann málaði eisini fyri Ansgar, sum stóð fyri mál- ingahandlinum hjá Pidda.

Hann bleiv væl við fleiri av teimum, hann málaði saman við og hevði altíð fragd av at hitta teir, tá ið hann seinni meira tíðum vitjaði aftur.

Summir av hesum monn- um eru millum teirra, sum vit í dag kunnu telja ímillum okkara veteranar innan myndlist.

Símun Olivur mundi nokk vera tann kenndasti; men Kristian hjá Benadikt fekt eisini við, hóast foto- grafering nokk lá fremst hjá honum.

Sjálvt frá Ansgar, sum í listarligum høpi nokk mest var kendur fyri skeltmálning sína, komu av og á vakrir fuglamálningar á glasplát- um.

Og sat ikki Polli hjá Øra eisini og teknaði bæði skipa- og náttúrumyndir, sum lýstu av skapanargleði og stilla sinnaliga hansasa?

Jú, mangt var at minnst aftur á, tá ið leirvismálarin, Jóannis Kristiansen, vitjaði aftur á blóðið. Nógv var vóru søgurnar um hesar hugna- latur, hesir menn høvdu havt saman meðan teir snuktu seg burtur frá nýttugu málningini til hitt slagid av málning, sum bert skuldi vera til dagdølju.

Einaferð minnst eg, at onkur vildi gleða Jóannis, við at fortelja honum, at hann hevði sæð ein av málningum hansasa frá hesi fyrstu tíðini eftir akademiið. Jú, í einum kjallara hevði hann borið eyga við eitt av málaðu landsløgum hansasa, har tey høvdu brúkt tað til eina síðu í einum hósna- buri.

Tá var Jóannis skjóttur at svara: »So vóni eg sannli- ga, at hønurnar verpa væl«, og legði hann afturat: »og so skal ongin koma og siga, at listin ikki ger nýttu«.

Um hvørja áskoðan sam- felagid sum heild hevði á listina, plagdi Jóannis skemtandi at fortelja um við hesi søguni um ein lítlan óvita, ið hann helt spegla vakstramannahugsanina so beinrakid, sum bara børn kunnu gera: »Eg stóð ein dagin niðri á Nesinum og málaði. Tá stendur knapp- liga ein lítill smádrongur undir liðið á mær. Eg hyggi niður á hann, og hann hygg- ur upp á meg og sigur: - Eg siggi teg oftani standa og mála«.

- Gerst tú ongantíð na- að?

Eg mátti spyrja hann,

hvussu hann meinti.

- Jú! sigur hann - eg meini um tú ikki rørt út ella ar- beiðir á flakavirkinum.

»Eg mátti hugsa meg um eina løtu«, segði Jóannis, »og so mátti eg fyri hesum lítla drongi viðganga, at eg ongantíð gjørdi nakad«.

Og meðan drongurin kát- ur fór rennandi frá mær gjøgnum fjørana, vendi hann sær á og rópti aftur um seg: - So eru vit báðir líka!»

Við tíðini,

so hvørt sum bardagin fyri dagligu búkfylluni ikki meira fór av stað við allari orkuni, vóru tað tó mong, sum valdu at geva hesum ans, sum av og á hjálpti okkum upp úr einum strævnum gerandisdegi til gævustundir, har búkfylla í vanligum høpi ikki stóð fremst; men heldur hendan fòðsla, sum sinn okkara ikki kann vera fyrriuttan, um vit nakrantíð skulu kunna hóma hesi margfaldu og marglittu beittir, sum flóta við mjólk og hunangi, sum ikki bara eru mjólk og hun- angur, men eisini nakad meira, ið vit ikki altíð duga at útgreina og skilja.

Leirvismálarin

bleiv eisini so við og við ikki bara víðurkendur av sínum egna bygðafólki, nei, hann bleiv víðurkendur víða um heim, soleiðis at vit í dag vita um, at málningar hansasa finnst í øllum ver- aldarportum.

At hann ongantíð heilt slepti tankanum um útróðr- armannin, valdi hann - stutt áðrenn hann doyði í 1988 - at fortelja við einum mál- ingi, har hann malar batin hjá pápa sínum á veg aftur av Norðrhavinum fyri full- um seglum.

Hóast hann vanliga ikki legði aðra vekt á motivini í málningum sínum enn hvat, ið kompositiónini kravdi, so nevndi hann við hendan málningi, tá ið hann for- taldi mær um hann í tele- fonini úr Keypmannahavn: »Eg havi nú mála tær bāt- in hjá pápa á veg aftur av útróðri«.

»Ongin er at siggja í bát- inum, tí pápi er farin, og eg fari skjótt; men vónandi fer báturin at sigla leingi enn«.

Og so legði hann afturat við veikari rødd:

»Kanska gjørdist eg eisini eitt slag av útróðramanni«.

Eg havi fortalt hesar søg- ur frá Leirvismálaranum, ið eg av givnum orsökum kom at kenna serliga væl, fyri at geva nýkur livandi dómir um tann nýttu-hug- burð, sum náttúrliga mátti valda millum okkum van- ligu deyðiliga, sum ikki alt- íð duga at siggja listarlív-

ins glæmu handan gráu skadduna í gerandisdegn- um.

Óivað kundi eg fortalt sama slag av søgum um mong av fyrstu listarfólk- unum í býi okkara, hvussu tey máttu krógva seru vanar sínar eitt sindur brutur fyri mongum av teimum, ið annars blivu rópt fyrir skilafólk.

Síðan Símin Olivur, Kristian hjá Benadikt, Polli hjá Øra, Hans Jacob á Brúnni, yngri, og aðrir við teimum lögdu út á listar- mannadýpið sum nakrir av teim fyrstu í bygð okkara, eru nógv listarfólk komin afturat. Kanska hevur tað tó kenst lættari hjá mongum av teimum seinnu, tí at um- hvørvið betri hevur skilt tey. Tey eru komin upp í eina tíð, sum hóast alt ikki hevur verið líka svanglig til mat á borðið, sum fyrsta tíðin má hava kenst teimum, ið settu skjótil á.

Tey eru komn til tann sjevnda skapanardagin, tá ið Harrin hugdi út yvir skap- arverk sitt og segði:

- at nú var alt sára gott.

Um eg einaferð fari at skriva endurminningar, fari eg líka so trygt sum at brúka árstól at kunna siga, at eg livdi í teimum dögum, tá ið Heðin, Frits og Óssur settu alabogan upp á himmalin yvir býi okkara, meðan Hans Jacob á Brúnni og Niels á Høvdanum slóu harpu og sungu einglaljóð.

Framsýningarnar á hesi Varmakeldustevnuvini vísa okkum øllum, at tey, ið hava veitt lív til listarbrandin í bygð okkara eins og aðrar staðir í landinum bert hava okkara stóru tøkk uppiborna, nú Fuglafjarðar List- arfelag heldur sína tredriv- inntu framsýning í ikki minni enn fyra stóðum í bygð okkara við ikki minni enn 32 listarfólkum, har Evadót- urnar eru 17 og Ádamssyn- imir eru 15 í tali. Soleiðis valdar eisini fullkomin frið- ur, semja og javnstøða mill- um kynini á hesi hátíðar- framsýning, sum í fjøl- broytni og dygd spennir víða, frá leitandi strokum til fullkomnar kompositiónir, har litir og ljós tónast saman til fullborin listarverk. Allar staðir merkir tú skapanar- gleði.

Tann hugsan er mær ikki fjar í hesi løtu, at skjóta upp, um vit ikki áttu at arbeitt fram imóti at fingið eitt slag av listasavni og gallarið, har vit alt árið kundu sýnt fram listarverk.

Til lukku við tríatiára- degnum!

Tökk fyri at tit lýddu á!

Petur Martin Petersen